

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 46/2012-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. augusta 2012 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť JUDr. T. P., Ž., a JUDr. K. M. P., Ž., zastúpených advokátkou JUDr. M. H., Advokátska kancelária, Ž., vo veci namietaného porušenia ich základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a ich práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. septembra 2010 v konaní sp. zn. 1 Nc 45/2010 a jeho postupom v tomto konaní a takto

r o z h o d o l :

Základné právo JUDr. T. P. a JUDr. K. M. P. domáhať sa ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na prejednanie veci nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej

republiky z 27. septembra 2010 v konaní sp. zn. 1 Nc 45/2010 a jeho postupom v tomto konaní porušené neboli.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. januára 2011 doručená sťažnosť JUDr. T. P., Ž. (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“) a JUDr. K. M. P., Ž. (ďalej spolu len „sťažovateľky“), pre namietané porušenie základného práva domáhať sa ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie veci nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 27. septembra 2010 v konaní sp. zn. 1 Nc 45/2010 a jeho postupom v tomto konaní.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že na Okresnom súde Martin (ďalej len „okresný súd“) je pod sp. zn. 14 C 161/2003 vedené konanie o ochranu osobnosti, ktorého účastníkmi na strane navrhovateľa sú sťažovateľky. Proti uzneseniu okresného súdu z 26. júla 2005 bolo podané odvolanie, o ktorom však Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) nemohol rozhodnúť, pretože všetci sudcovia tohto súdu (s výnimkou sudkyne JUDr. V. P.) oznámili svoju zaujatosť vo veci. Na základe toho najvyšší súd uznesením z 26. júla 2005 v konaní sp. zn. 4 Nc 29/2005 rozhodol o vylúčení zaujatých sudcov krajského súdu „z *prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 23 Co 221/05*“ a vec prikázal na prerokovanie a rozhodnutie Krajskému súdu v Bratislave.

Po rozhodnutí Krajského súdu v Bratislave bola vec vrátená okresnému súdu, ktorý vo veci rozhodol rozsudkom č. k. 14 C 161/2003-533 z 18. novembra 2008. Rozsudok znovu napadli odvolaním účastníci konania. Odvolaciemu konaniu bola na krajskom súde pridelená sp. zn. 9 Co 33/2010, 9 Co 34/2010. Najvyššiemu súdu bol opätovne spis

predložený „ako nadriadenému súdu na rozhodnutie o vylúčení, resp. nevyhlúčení sudcov Krajského súdu v Žiline ako odvolacieho súdu v tejto veci“. Najvyšší súd „po preskúmaní obsahu spisového materiálu dospel... k záveru, že na rozhodnutie o odvolaniach účastníkov konania podaných proti rozsudku Okresného súdu Martin z 18. novembra 2008, č. k. 14C 161/2003-533 je funkčne príslušný Krajský súd v Bratislave, nie Krajský súd v Žiline. Nie je preto daný dôvod, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodoval o vylúčení, resp. nevyhlúčení sudcov Krajského súdu v Žiline, ale je potrebné spis postúpiť Krajskému súdu v Bratislave ako súdu funkčne príslušnému na rozhodnutie o uvedených odvolaniach.“.

Najvyšší súd vychádzal z právneho názoru, že zásada perpetuatio fori vyplývajúca z § 11 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) „sa vzťahuje nielen na prípady zákonnej miestnej príslušnosti, ale platí tiež na prípady, keď bola príslušnosť určená inak, t. j. vzťahuje sa aj na delegáciu podľa § 12 O. s. p. /súdny rozhodnutím o prikázaní veci založenú príslušnosť/. V tomto smere ani v minulosti právna teória nemala žiadne pochybnosti... Nerešpektovať túto zásadu by znamenalo porušiť právo na zákonného sudcu (čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).“

Tým, že Najvyšší súd... v právnej veci vedenej na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 14C 161/2003 uznesením z 26. júla 2005, sp. zn. 4 Nc 29/2005 sudcov Krajského súdu v Žiline z prejednávania a rozhodovania veci vylúčil a (nadväzujúcim výrokom) rozhodol podľa § 12 ods. 1 O. s. p. tak, že prikázal vec – rozhodovanie v odvolacom konaní – Krajskému súdu v Bratislave, založil s konečnou platnosťou príslušnosť Krajského súdu v Bratislave na takéto rozhodovanie v uvedenej veci (rozhodol tým o jeho – funkčnej – príslušnosti). Takto založená funkčná príslušnosť... sa nevyčerpala (neskončila) uznesením uvedeného súdu ako odvolacieho z 28. apríla 2006, sp. zn. 6 Co 306/05, ale vzťahuje sa aj na všetky ďalšie (budúce) odvolania v tejto právnej veci...“.

Na základe uvedených dôvodov najvyšší súd rozhodol tak, že „spis Okresného súdu Martin sp. zn. 14C 161/2003 sa postupuje na rozhodnutie o odvolaniach Krajskému súdu v Bratislave“.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľky namietajú proti právnemu názoru najvyššieho súdu argumentáciou, podľa ktorej z § 12 ods. 1 OSP „*vôbec nevyplýva, že každým takýmto rozhodnutím sa natrvalo prelamuje ústavná zásada určenia príslušnosti súdu zákonom. Za každých, individuálne možných okolností, musí mať zákonom určená príslušnosť súdu prednosť pred príslušnosťou určenou autoritatívnym rozhodnutím súdu.*“. Navyše, právny záver najvyššieho súdu o založení príslušnosti Krajského súdu v Bratislave na rozhodovania o všetkých odvolaniach, ktoré budú podané v konaní okresného súdu sp. zn. 14 C 161/2003, nemá oporu v záväznom výroku uznesenia najvyššieho súdu z 26. júla 2005 sp. zn. 4 Nc 29/2005. V ňom sa totiž uvádza, že tam menovaní sudcovia krajského súdu sú vylúčení „*z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej na tomto súde pod sp. zn. 23 Co 221/05*“ a „*podľa ďalšieho výroku vec (rozumej vec Krajského súdu v Žiline sp. zn. 23Co/231/05) sa prikazuje na prejednanie a rozhodnutie Krajskému súdu v Bratislave. Teda sudcovia Krajského súdu v Žiline neboli vylúčení vo veci Okresného súdu Martin sp. zn. 14C 161/03 ako nesprávne tvrdí odporca a žiadne iné odvolania v tejto veci (OS Martin) neboli týmto rozhodnutím NS SR prikázaním na prejednanie a rozhodnutie Krajskému súdu v Bratislave.*“.

Sťažovateľky v tejto súvislosti tvrdia, že „*vec pre odvolací súd nie je súdny spis súdu prvého stupňa, ale odvolanie proti prvostupňovému rozsudku a konanie o ňom*“, a tak „*vecou, ktorá bola prikázaná na prejednanie a rozhodnutie Krajskému súdu v Bratislave uznesením NS SR sp. zn. 4Nc 29/2005 z 26. júla 2005 bolo odvolanie proti uzneseniu Okresnému súdu Martin sp. zn. 14C 161/03 zo 07.03.2005 vedená na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 23Co 221/05 a žiadna iná vec. Uznesením NS SR sp. zn. 4Nc 29/2005 z 26. júla 2005 preto nemohla byť založená pro futuro absolútna príslušnosť Krajského súdu v Bratislave na rozhodnutie o prípadných ďalších odvolaniach vo veci Okresného súdu Martin sp. zn. 14C 161/03.*

Ak by mal NS SR v úmysle založiť autoritatívnym rozhodnutím príslušnosť odvolacieho súdu odlišnú od príslušnosti určenej zákonom aj do budúcnosti, nepochybne by to vyjadril vo výroku svojho rozhodnutia, tak ako to spravil napr. v uznesení NS SR sp. zn. 5Nc 25/2009, 5 Ndc 35/2009 zo 14. októbra 2009. Svoj úmysel a dôsledky svojho

rozhodnutia v tomto prípade NS SR jasne vyjadril tak vo výrokovej časti ako i v odôvodnení.“.

Najvyšší súd tak podľa sťažovateľiek *„bezdôvodným nerozhodnutím o námietkach zaujatosti... a arbitrárnymi dôvodmi sťažnosťou napadnutého rozhodnutia porušil základné práva sťažovateľiek priznaného článkom 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 36 Listiny a čl. 6 Dohovoru.“.*

Druhá námietka sťažovateľiek vyplýva z ich názoru, že *„bola porušená zákonom stanovená podmienka systému náhodnému výberu [podľa § 51 ods. 1 a 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení platnom a účinnom v čase vykonania kritizovaných zmien rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 (ďalej len „zákon o súdoch“), pozn. ústavného súdu] predpokladajúca výber aspoň z dvoch senátov, a preto nebola dodržaná garancia práva na nestranný a nezávislý súd“.*

Poukazujú na opatrenie predsedu najvyššieho súdu č. Spr 101/2010-10, Spr 1321/2009, ktorým sa mení a dopĺňa rozvrh práce najvyššieho súdu na rok 2010. Ním bolo rozhodovanie vo všetkých veciach vylúčenia sudcov krajských súdov podľa § 14 a § 16 OSP zverené výlučne senátu najvyššieho súdu „1 C“. Pritom pred nadobudnutím účinnosti uvedeného opatrenia (1. júl 2010) rozhodovali o vylúčeníach sudcov krajských súdov v civilných veciach aj ostatné senáty občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

Následne 30. septembra 2010 bolo vydané ďalšie opatrenie predsedu najvyššieho súdu č. Spr 101/2010-17, ktorým sa mení a dopĺňa rozvrh práce najvyššieho súdu na rok 2010 v znení neskorších zmien a doplnení. Ním sa s účinnosťou od 1. októbra 2010 rozhodovanie vo veciach vylúčenia sudcov krajských súdov zverilo senátu „1 C“ len v jednej polovici nápadu, a tak rozhodovať v uvedených veciach opätovne mohli aj ostatné senáty občianskoprávneho kolégia.

Sťažovateľky uvádzajú, že *„spis bol predložený Krajským súdom v Žiline dňa 14.09.2010 a odporca rozhodol 27.09.2010, teda všetko v období, keď spisy vo veci vylúčenia sudcov krajských súdov neboli pridelované náhodným výberom.“.* Niet teda

„pochybností o tom, že v období od 01.07.2010 do 30.09.2010 neexistoval náhodný výber senátu vo veciach rozhodovania o vylúčení sudcov krajského súdu.

Popísaným spôsobom pridelovania veci pre rozhodovanie o vylúčení sudcov krajského súdu bolo porušené právo sťažovateľiek na prejednanie ich záležitosti nestranným a nezávislým súdom.“.

Sťažovateľky 8. februára 2011 doručili ústavnému súdu návrh na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, pretože *„v prípade, ak nebude odložená vykonateľnosť sťažovateľkami napadnutého rozhodnutia odporcu hrozí, že ak Krajský súd v Bratislave bude konať v predmetnej veci sťažovateľiek a konanie ukončí právoplatným rozhodnutím. Stalo by sa tak v rozpore s ústavou priznaným právom na nestranný a nezávislý súd sťažovateľiek a založil by sa dôvod na podanie ďalšej ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“.*

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 46/2012-17 z 31. januára 2012 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľiek na ďalšie konanie. Súčasne návrhu sťažovateľiek na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu nevyhovel.

Ústavný súd 9. februára 2012 vyzval predsedu najvyššieho súdu na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a k možnosti upustenia od ústneho pojednávania vo veci.

Predseda najvyššieho súdu v odpovedi č. k. KP 4/2012-8 doručenej ústavnému súdu 12. marca 2012 vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci. K námietke sťažovateľiek o absencii náhodného výberu pri pridelovaní vecí jednotlivým senátom podľa § 51 ods. 1 a 2 zákona o súdoch predseda najvyššieho súdu poukázal na fakt, že § 51 zákona o súdoch *„obsahuje okrem odsekov 1 a 2, ktoré sťažovateľky citujú, ešte ďalších osem. V treťom odseku zákon o súdoch upravuje celý rad výnimiek, kedy sa spôsob pridelenia vecí náhodným výberom nepoužije a veci sa pridelujú v súlade s rozvrhom práce spôsobom určeným v rozvrhu práce tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania*

pridelenia vecí... Výnimky sa teda týkajú zabezpečovacích prostriedkov pre účely trestného konania, prostriedkov na dočasnú úpravu pomerov účastníkov v civilnom procese a tretiu skupinu výnimiek predstavujú bližšie nešpecifikované prípady ustanovené osobitným predpisom. Všetky výnimky majú spoločné znaky, a to osobitný charakter predmetu konania a potreba pohotového a urýchleného rozhodnutia. Zákonodarca treťou skupinou výnimiek výslovne ponechal možnosť subjektu oprávnenému, teda predsedovi súdu, aby operatívne, v prípade potreby, pridelil určité veci odchylným spôsobom ako náhodným výberom.

Rozhodovanie vo veciach vylúčenia sudcov krajských súdov nepochybne patrí medzi tretiu skupinu výnimiek. Podmienky a postup pre rozhodovanie o vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodnutia veci upravuje § 14 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku. Pre rozhodnutie je stanovená zákonná lehota desať dní od predloženia veci. O vylúčení sudcu rozhoduje nadriadený súd v senáte. Nadriadeným súdom je súd určený v zmysle organizačných vzťahov vo vnútri súdnej sústavy. Rozhodnutie nadriadeného súdu je rozhodnutím v mimo inštančnom postupe tzn., že je jediným rozhodnutím, bez možnosti opravného konania, teda nie v rámci inštančných vzťahov; na tieto zásadné rozdiely napokon veľmi jasne upozornil aj Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze zo 14. januára 2004 sp. zn. III. ÚS 164/03.

Sústredením agendy vylúčenia sudcov krajských súdov do senátu 1C sa riešil operatívne stav, ktorý bol v občianskoprávnom kolégiu. Kolégium bolo značne personálne poddimenzované, blížilo sa obdobie letných dovolení, kedy si celé senáty čerpali riadnu dovolenku na zotavenie (ako to upravuje § 46 a nasl. zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch), takže hrozilo, že zákonná lehota desať dní pre rozhodnutia podľa § 16 O. s. p. nebude dodržiavaná. Bolo preto potrebné operatívne prikročiť k riešeniu situácie postupom podľa § 52 ods. 7 zákona o súdoch a prijať zmenu rozvrhu práce..., pričom pri rozhodovaní bolo zohľadnené, že senát 1C mal jeden z najlepších stavov nevybavených vecí v kolégiu čo do počtu nerozhodnutých vecí. Uvedené opatrenie bolo vydané v súlade s ustanovením § 51 ods. 3 zákona o súdoch, rešpektujúc normatívne kautely pojmu zákonného sudcu, ktoré vyplývajú z ustanovenia § 51 zákona o súdoch.

Vec, ktorá je predmetom sťažnosti bola z uvedených dôvodov bez akýchkoľvek pochybností pridelená senátu v súlade s Rozvrhom práce na rok 2010, teda zákonným

sudcom, a preto právo sťažovateľiek na zákaz odňatia zákonnému sudcovi v zmysle čl. 48 ods. 1 Ústavy SR porušené nebolo.“.

K sťažnostnej námietke týkajúcej sa uplatňovania zásady trvania príslušnosti súdu aj v prípadoch tzv. nutnej delegácie podľa § 12 ods. 1 OSP predseda najvyššieho súdu s poukazom na ustálenú judikatúru ústavného súdu uviedol, že *„namietané rozhodnutie najvyššieho súdu nie je možné považovať za svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené, resp. také, ktoré by popieralo zmysel práva na súdnu ochranu, keďže najvyšší súd sa zaoberal všetkými skutkovými a právnymi okolnosťami prejednávanej veci, tieto okolnosti podrobne popísal vo svojom uznesení z 27. septembra 2010 sp. zn. I Nc 45/2010 a unesenie riadne odôvodnil. Podstatnou sa javí aj tá skutočnosť, že právne závery tohto uznesenia sú súladné s názormi sudcov občianskoprávného kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, pretože práve toto rozhodnutie bolo prijaté ako rozhodnutie zásadné a bolo uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 3 z roku 2011 po poradovom čísle 38.“.* Súčasne predseda najvyššieho súdu odkázal aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúcu sa aplikácie čl. 6 ods. 1 dohovoru v prípadoch namietania zloženia súdu.

Ústavný súd zaslal 14. marca 2012 vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu právnej zástupkyňi sťažovateľiek s možnosťou zaujať stanovisko i s dopytom na ich postoj k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

Právna zástupkyňa sťažovateľiek doručila ústavnému súdu 10. apríla 2012 oznámenie o súhlase sťažovateľiek s upustením od ústneho pojednávania vo veci a vyčíslenie trov právneho zastúpenia. Zároveň, pokiaľ ide o meritórnu stránku veci, sťažovateľky prostredníctvom právnej zástupkyne odkázali na svoje podanie doručené ústavnému súdu 27. februára 2012 označené ako *„Čiastočné späťvzatie sťažnosti zo 07. 01. 2011“*, ktorým sťažnosť v časti, *„v ktorej namietame porušenie princípu náhodného výberu sudcu...“*, vzali späť.

Keďže najvyšší súd i sťažovateľky vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci, ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde

upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa so stanoviskami účastníkov konania k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z vyžiadaného súdneho spisu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4 Co 445/2010 ústavný súd zistil tieto relevantné skutkové okolnosti:

- po podaní odvolania účastníkov na strane navrhovateľa i odporcu proti prvostupňovému rozsudku č. k. 14 C 161/2003-533 z 18. novembra 2008 okresný súd 20. apríla 2009 predložil spis s opravným prostriedkom krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaniach,

- predseda senátu krajského súdu 21. mája 2009 vrátil súdny spis okresnému súdu „ako nedôvodne predložený“, pretože „na č. l. 288 spisu bol Krajský súd v Žiline z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený z konania. Vec bola prikázaná Krajskému súdu Bratislava“,

- okresný súd doručil 29. mája 2009 súdny spis s opravnými prostriedkami Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie o odvolaniach účastníkov konania,

- sťažovateľky doručili Krajskému súdu v Bratislave 24. júla 2009 podanie označené ako „Námietka miestnej príslušnosti“, v ktorom zdôraznili, že „žiaden sudca Krajského súdu v Žiline nebol vylúčený procesne predpísaným spôsobom z prejednávania a rozhodovania vo veciach vedených na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 9 Co/129/09 a 9 Co/130/09“, a preto žiadali o predloženie veci na rozhodnutie o odvolaniach krajskému súdu,

- svoju žiadosť sťažovateľky zopakovali podaním doručeným Krajskému súdu v Bratislave 6. novembra 2009,

- okresný súd doručil Krajskému súdu v Bratislave 8. decembra 2009 námietku zaujatosti odporcov voči sudcom krajského súdu a ich návrh, „aby sa vec prejedнала na Krajskom súde v Bratislave z dôvodu vhodnosti, teda na súde, ktorý by bol miestne príslušným v prípade použitia § 84 O. s. p.“,

- Krajský súd v Bratislave doručil 21. decembra 2009 spis najvyššiemu súdu „na rozhodnutie podľa § 105 ods. 3 O. s. p. o námietke navrhovateľov s postúpením veci

Krajskému súdu v Bratislave. Odporcovia 1/ a 2/ následne vzniesli námietku zaujatosti voči sudcom Krajského súdu v Žiline“,

- najvyšší súd vrátil 30. decembra 2009 spis Krajskému súdu v Bratislave „ako omylom predložený... na rozhodnutie podľa § 105 ods. 3 O. s. p.“, pretože „sudcovia Krajského súdu v Žiline boli uznesením Najvyššieho súdu... z 26. júla 2005, sp. zn. 4 Nc 29/2005, vylúčení z prejednávania rozhodovania vecí vedenej na tomto súde pod sp. zn. 23 Co 221/2005... z toho je zrejmé, že o námietke zaujatosti sudcov Krajského súdu v Žiline bolo rozhodnuté iba v tejto veci“, preto „je potrebné vec predložiť Krajskému súdu v Žiline, aby sa sudcovia vyjadrili k svojej zaujatosti na rozhodovanie o odvolaní vo veci samej. Až po ich vyjadrení je možné vec predložiť Najvyššiemu súdu... na rozhodnutie o námietke zaujatosti“,

- Krajský súd v Bratislave doručil 20. januára 2010 spis okresnému súdu pre účely predloženia krajskému súdu v zmysle názoru najvyššieho súdu; okresný súd následne 29. januára 2010 doručil spis krajskému súdu,

- v priebehu februára 2010 všetci sudcovia krajského súdu okrem JUDr. M. J. vyjadrili svoju zaujatosť v predmetnej veci,

- predseda senátu krajského súdu doručil 12. apríla 2010 najvyššiemu súdu súdny spis „v zmysle § 16 O. s. p... na rozhodnutie o vylúčení sudcov Krajského súdu v Žiline z prejednávania a rozhodovania vecí“,

- sťažovateľka v 1. rade 22. apríla 2010 doručila najvyššiemu súdu „stanovisko k námietke zaujatosti a k vyjadreniu sudcov Krajského súdu v Žiline“, v ktorom navrhla, „aby nadriadený súd nevyhlásil z prejednávania a rozhodovania vo veci vedenej na Krajskom súde v Žiline sp. zn. 9Co/33/2010 sudcov občianskoprávneho kolégia“,

- najvyšší súd vrátil 4. mája 2010 predložený spis krajskému súdu ako nesprávne predložený, pretože „z vyjadrení sudcov krajského súdu... nie sú jednoznačné okolnosti, pre ktoré by mali byť z prejednávania a rozhodovania vecí vylúčení., tieto nie sú dostatočne konkretizované“, a tak najvyšší súd „nemôže vo veci rozhodnúť... Sudcovia tohto súdu sa podrobne vyjadria ku vzťahu k veci, k účastníkom alebo ku ich zástupcom, ktorý by mal zakladať dôvody pre ich vylúčenie, spolu s uvedením konkrétneho skutkového vysvetlenia.“,

- predseda senátu krajského súdu predložil 30. júla 2010, a potom aj 20. augusta 2010 spis okresného súdu predsedovi krajského súdu „*v súlade s ustanovením § 15 ods. 1 O. s. p.*“,

- predseda krajského súdu doručil 17. septembra 2010 predmetný súdny spis najvyššiemu súdu „*na rozhodnutie o vylúčení, resp. nevyhlásení sudcov tunajšieho krajského súdu*“,

- najvyšší súd uznesením z 27. septembra 2010 sp. zn. 1 Nc 45/2010 rozhodol tak, že „*spis Okresného súdu Martin sp. zn. 14C 161/2003 sa postupuje na rozhodnutie o odvolaniach Krajskému súdu v Bratislave*“.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu...

1. Ústavným súd sa pred vlastným meritórnym prieskumom napadnutého uznesenia najvyššieho súdu musel vysporiadať s podaním sťažovateľiek doručeným mu 27. februára 2012, ktoré bolo označené ako „*Čiastočné späťvzatie sťažnosti zo 07. 01. 2011*“.

Sťažovateľky ním vyjadrili vôľu vziať späť sťažnosť v časti, „v ktorej namietame porušenie princípu náhodného výberu sudcu...“.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone.

Ústavný súd poukazuje na zvláštnosť konania pred ústavným súdom, ktorá vylučuje možnosť navrhovateľa meniť predmet konania vymedzený v uznesení o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (II. ÚS 55/98, I. ÚS 6/02, I. ÚS 157/02). V tejto súvislosti nemožno prehliadnuť, že sťažovateľky svojím podaním nezmenili petit sťažnosti, ale iba jej dôvody, ktorými však ústavný súd pri meritórnom prerokovaní sťažnosti nie je viazaný. Preto vzhľadom na to, že v uznesení č. k. III. ÚS 46/2012-17 z 31. januára 2012 prijal sťažnosť sťažovateľiek na ďalšie konanie v rozsahu navrhovaného vyslovenia porušenia základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, pri meritórnom prerokovaní predloženej sťažnosti neprihliadal už ústavný súd na podanie sťažovateľiek doručené ústavnému súdu 27. februára 2012.

2. Sťažovateľky v sťažnosti namietali dve základné a podľa ich názoru ústavne relevantné vady, ktoré so sebou prináša napadnuté uznesenie najvyššieho súdu. Prvá vada bola spôsobená samotným výrokom napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, keď tento nerozhodol o podaných námietkach zaujatosti, a v nadväznosti na to ani o prikázaní veci, ale iba postúpil vec Krajskému súdu v Bratislave. Druhá vada sa týkala pridelovania vecí na najvyššom súde v období, keď i námietky zaujatosti vznesené vo veci sťažovateľiek napadli na najvyšší súd. Inými slovami, druhá námietka sa týka senátu najvyššieho súdu „1 C“, ktorému nápad v registri „Nc“ nebol pridelovaný náhodným výberom.

Z hľadiska časového i vecného obe namietané vady súvisia, avšak z pohľadu ústavno-súdneho prieskumu ich možno kvalifikovať ako celkom samostatné a od seba nezávislé tvrdené pochybenia.

3. Prvá sťažnostná námietka sa zakladala na názore sťažovateľiek, podľa ktorého rozhodnutím o tzv. nutnej delegácii podľa § 12 ods. 1 OSP sa zakladá miestna príslušnosť odvolacieho súdu len na rozhodnutie o konkrétnom odvolaní, a ak v tom istom konaní

po neskôr znovu podanom odvolaní je miestna príslušnosť odvolacieho súdu opätovne spochybnená, je potrebné podľa § 12 ods. 1 OSP opakovane rozhodnúť, pretože „*vec pre odvolací súd nie je súdny spis súdu prvého stupňa, ale odvolanie proti prvostupňovému rozsudku a konanie o ňom*“. Na druhej strane, najvyšší súd je toho názoru, že „*zásada o trvaní /nemennosti/ súdnej príslušnosti už raz určenej sa vzťahuje nielen na prípady zákonnej miestnej príslušnosti, ale platí tiež na prípady, keď bola príslušnosť určená inak, t. j. vzťahuje sa aj na delegáciu podľa § 12 O. s. p. /súdny rozhodnutím o prikázaní veci založenú príslušnosť/*“.

Postoj najvyššieho súdu v predmetnej veci možno hodnotiť ako dôsledné zachovávanie zásady trvania (nemennosti) už raz založenej miestnej príslušnosti, a to bez ohľadu na to, či bola založená zákonom, alebo rozhodnutím nadriadeného súdu. Sťažovateľky zas uprednostňujú zákonom určenú miestnu príslušnosť pred miestnou príslušnosťou založenou rozhodnutím súdu.

3.1 Aj keď sťažovateľky v sťažnostnom petite záväznom pre ústavný súd nenavrhlí vysloviť porušenie svojho základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi, popísaný charakter ich argumentácie naznačuje výraznú spätosť základného práva zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy a základného práva na nestranný súd zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v ich prípade. Napokon, ústavný súd stabilne vychádza z názoru, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou na zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy normujúcich rámec, v ktorom sa možno domáhať jeho rešpektovania (I. ÚS 22/03, IV. ÚS 159/07). Ústavný súd preto pri posudzovaní možného porušenia základného práva na nestranný súd využil aj svoju judikatúru týkajúcu sa základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi.

3.2 Ustálená judikatúra ústavného súdu konštatuje, že prvoradou podmienkou pre správne ustálenie osoby zákonného sudcu je správne ustálenie vecnej, resp. miestnej príslušnosti konajúceho súdu. Iba taký sudca určený podľa rozvrhu práce, ktorý je sudcom vecne a miestne príslušného súdu ustanoveného zákonom, je zákonným sudcom v zmysle

čl. 48 ods. 1 ústavy, resp. nezávislým a nestranným sudcom podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru (II. ÚS 283/09). Možno teda uzavrieť, že delegácia podľa § 12 OSP ako dovolený spôsob zmeny miestnej príslušnosti v konkrétnej veci priamo súvisí s pojmom zákonného sudcu, a tým i s pojmom nestranného súdu.

Podľa § 12 ods. 1 OSP ak nemôže príslušný súd o veci konať, pretože jeho sudcovia sú vylúčení (§ 14), musí byť vec prikázaná inému súdu toho istého stupňa.

Podľa § 12 ods. 3 OSP o prikázaní veci rozhoduje súd, ktorý je najbližšie spoločne nadriadený príslušnému súdu a súdu, ktorému sa vec má prikázať.

Ústavný súd už judikoval, že nadriadenosť súdu vyjadruje jeho postavenie v organizačných vzťahoch, a nie v procesných vzťahoch. Preto pri rozhodovaní nadriadeného súdu o vhodnosti delegácie nemožno jeho postavenie chápať rovnako ako v procesných vzťahoch. Nemožno preto uvažovať o odvolacom alebo dovolacom súde ako o nadriadených súdoch, ale iba o krajskom súde alebo najvyššom súde ako o článkoch súdnej sústavy (III. ÚS 164/03). Formulovaný názor sa bez akýchkoľvek pochybností vzťahuje aj na prípady tzv. nutnej delegácie.

Nutnú delegáciu podľa § 12 OSP možno chápať ako zákonom dovolený zásah nadriadeného článku súdnej sústavy do procesných vzťahov, v rámci ktorých sa rozhoduje o veci tvoriacej predmet konania na príslušnom súde, ktorý nemôže vo veci konať, lebo jeho sudcovia sú vylúčení. Zásahom do procesných vzťahov je nutná delegácia preto, lebo jedným zo subjektov procesných vzťahov vznikajúcich v občianskom súdnom konaní je i súd prejednávajúci a rozhodujúci konkrétnu vec. Nutná delegácia tak znamená zásah do ďalšieho procesného osudu sporu tvoriaceho predmet konania, v ktorom však nadriadený článok súdnej sústavy v okamihu rozhodnutia o delegácii nemá žiadne právomoci, pokiaľ ide o meritórne rozhodovanie. Podľa názoru ústavného súdu preto takéto zásahy, ktoré bezprostredne ovplyvňujú zákonom určenú súdnu príslušnosť, ale nepriamo i základné právo účastníkov konania na zákonného sudcu a ich základné právo na nestranný súd, musí aplikačná prax minimalizovať.

Ústavný súd sa tak stotožňuje s názorom najvyššieho súdu vysloveným v odôvodnení jeho napadnutého uznesenia, podľa ktorého opakovaným rozhodovaním o námietkach zaujatosti „*by sa poprela... zásada o trvaní... miestnej príslušnosti...*, a tým zároveň by sa poprelo aj právo na zákonného sudcu“.

Argumentu sťažovateľiek o odlišnosti predmetu konania v prípade dvoch rôznych a časovo po sebe podaných odvolaní v prebiehajúcom rozhodovacom procese civilného súdu nemožno prisvedčiť. Občianske súdne konanie predstavuje jeden celok trvajúci od jeho začatia až do právoplatného ukončenia, a to bez ohľadu na počet opakujúcich sa odvolacích fáz, ktoré sa v ňom vyskytnú. Keďže ide o jeden celok, z meritórneho hľadiska to znamená, že má iba jeden predmet, iba jednu „vec“ (v prípade sťažovateľiek spor o ochranu ich osobnosti). Existencia dvoch inštancií v tomto svetle neznamená, že v prvom stupni je predmet konania odlišný od fázy druhostupňovej. Dvojinštančnosť je výsledkom požiadavky plynúcej zo základného práva na súdnu ochranu v snahe odstrániť prípadné skutkové alebo právne vady meritórneho rozhodnutia súdu, ktorý rozhodne v prvej inštancii. V podmienkach konania, v ktorom vystupujú sťažovateľky ako navrhovateľky, to znamená, že tak v skoršej (sp. zn. 23 Co 221/05), ako aj v neskoršej (sp. zn. 9 Co 33/2010, 9 Co 34/2010) odvolacej fáze konania bol jeho predmet (vec) stále ten istý, a to spor o ochranu osobnosti.

Preto ak najvyšší súd považoval svoje uznesenie o nutnej delegácii z 26. júla 2005 v konaní sp. zn. 4 Nc 29/2005 za vzťahujúce sa aj na prípadné ďalšie odvolania podané v konaní vedenom pred okresným súdom pod sp. zn. 14 C 161/2003, správne nerozhodoval o ďalšej nutnej delegácii, ale výrok svojho uznesenia z 27. septembra 2010 sp. zn. 1 Nc 45/2010 zameral len na postúpenie (nie prikázanie) veci Krajskému súdu v Bratislave. Skutočnosť, že v uznesení z 26. júla 2005 najvyšší súd svoj vylučujúci výrok formuloval tak, že sudcovia krajského súdu sú vylúčení „*z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 23 Co 221/05*“, je na podklade už uvedených dôvodov ústavného súdu potrebné hodnotiť iba ako formálny nedostatok.

Ústavný súd vyhodnotil prvú sťažnostnú námietku ako nedôvodnú.

4. V druhom rade sťažovateľky namietali porušenie svojich označených základných práv na podklade dvoch zmien rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010, ktoré časovo ohraničovali rozhodovanie najvyššieho súdu o námietke zaujatosti podanej odporcami i o námietke sťažovateľiek podľa § 105 ods. 3 OSP. V rozhodnom období (od 1. júla 2010 do 30. septembra 2010) totiž bolo rozhodovanie vo všetkých veciach vylúčenia sudcov krajských súdov podľa § 14 a § 16 OSP zverené výlučne senátu najvyššieho súdu „1 C“. Takto podľa sťažovateľiek niet *„pochybností o tom, že v období od 01.07.2010 do 30.09.2010 neexistoval náhodný výber senátu vo veciach rozhodovania o vylúčení sudcov krajského súdu.. Popísaným spôsobom pridelovania veci pre rozhodovanie o vylúčení sudcov krajského súdu bolo porušené právo sťažovateľiek na prejednanie ich záležitosti nestranným a nezávislým súdom.“*

Podľa názoru predsedu najvyššieho súdu je rozhodovanie o námietkach zaujatosti sudcov špecifickým typom rozhodovania, pre ktorý je typická *„potreba pohotového a urýchleného rozhodnutia“*. Rozhodovanie o námietkach zaujatosti preto spadá pod pojem *„ďalších prípadov ustanovených osobitným zákonom“* podľa § 51 ods. 3 zákona o súdoch, čím *„zákonodarca... výslovne ponechal možnosť subjektu oprávnenému, teda predsedovi súdu, aby operatívne, v prípade potreby, pridelil určité veci odchylným spôsobom ako náhodným výberom“*. Navyše, predseda najvyššieho súdu poukázal na fakt, že sporná zmena rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 sa sústredila na dovolenkové obdobie, *„kedy si celé senáty čerpali riadnu dovolenku na zotavenie (ako to upravuje § 46 a nasl. zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch), takže hrozilo, že zákonná lehota desať dní pre rozhodnutia podľa § 16 O. s. p. nebude dodržiavaná“*.

4.1 Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru v rovine práva na súd zriadený zákonom ústavný súd konštatuje, že je potrebné prisvedčiť argumentácii predsedu najvyššieho súdu opierajúcej sa o judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Podľa nej právo na rozhodnutie o zložení súdu nie je občianskym právom v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ide o procesné právo, ktoré nevyžaduje rozhodnutie o občianskych právach (rozhodnutie z 11. decembra 2003 o sťažnosti č. 58751/00 vo veci Schreiber a Boetsch c. Francúzsko). Neskôr ESLP výslovne uviedol, že konanie, v ktorom bola uplatnená námietka zaujatosti, sa netýka oprávnenosti trestného obvinenia

alebo občianskych práv a záväzkov podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (rozhodnutie z 19. mája 2009 o sťažnosti č. 37111/04 vo veci Mianowicz c. Nemecko, rozhodnutie z 20. októbra 2009 o sťažnosti č. 26362/02 vo veci Ovcharenko c. Ukrajina).

Ústavný súd preto dospel k záveru, že medzi právom na nestranný súd zriadený zákonom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a uznesením najvyššieho súdu niet príčinnej súvislosti, ktorá by odôvodňovala ďalšie ústavno-súdne testovanie uznesenia najvyššieho súdu z pohľadu konformity s požiadavkami vyplývajúcimi z čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý teda týmto uznesením porušený nebol.

Ústavný súd už viackrát vo vzťahu s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyslovil názor, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97), a tak v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07). To by mohlo na prvý pohľad takisto viesť k záveru o absencii relevantnej súvislosti medzi uznesením najvyššieho súdu z 27. septembra 2010 a základným právom zaručeným čl. 46 ods. 1 ústavy i čl. 36 ods. 1 listiny.

Ústavný súd však nemôže opomenúť, že kým aplikačný rozsah čl. 6 ods. 1 dohovoru na úrovni občianskych práv a záväzkov je vyčerpaný konaniami, ktorých výsledok je rozhodujúci („déterminante“, „decisive“) pre práva povinnosti súkromnej povahy (rozsudok ESĽP zo 16. júla 1971 o sťažnosti č. 2614/65 vo veci Ringeisen c. Rakúsko, § 94), právomoc slovenských súdov v občianskom súdnom konaní sa podľa § 7 ods. 1 OSP nevzťahuje iba na prejednávanie a rozhodovanie sporov, ale aj iných právnych vecí, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány, a dokonca podľa § 7 ods. 3 OSP aj na prejednávanie iných vecí, ak to ustanovuje zákon.

Niet pochyb, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa v rovine súdnej ochrany vzťahuje na všetky „veci“, ktoré podľa zákona spadajú do právomoci súdov. Záber

základného práva na súdnu ochranu vo všetkých jeho podobách, teda aj v podobe práva na nestranný súd sa tak musí vzťahovať i na „veci“ nemajúce rozhodujúci význam pre práva a povinnosti súkromnej povahy. K takým „veciam“ bezpochyby patrí aj posudzovanie a rozhodovanie nadriadeného súdu o námietkach zaujatosti sudcov súdu podriadeného. Opačný záver by materiálne znamenal ústavne neprijateľný záver, že v konaní o námietke zaujatosti sudcu nie je potrebné rešpektovať požiadavku zákonného sudcu a zákonného obsadenia súdu a že teda o námietke zaujatosti v konečnom dôsledku nemusí rozhodovať nestranný súd.

4.2 Ústavný súd opakovane judikuje, že za zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy je zásadne potrebné považovať toho, kto bol určený na prerokovávanie veci v súlade s rozvrhom práce súdu (II. ÚS 47/99, II. ÚS 118/02). Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie v senáte (III. ÚS 46/04). Účel základného práva priznaného podľa čl. 48 ods. 1 ústavy sa splní, keď o práve občana rozhoduje sudca pridelený na výkon funkcie na súd toho stupňa súdnej moci, ktorý je vecne a miestne príslušný rozhodnúť, za predpokladu, že podľa rozvrhu práce ide o sudcu, ktorý je oprávnený konať a rozhodovať určitý druh súdnej agendy (II. ÚS 15/96).

Nerozlučná spätosť základného práva na nestranný súd (čl. 46 ods. 1 ústavy) a základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi vyplýva aj z toho, že zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolani podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09).

Ani splnenie všetkých formálnych podmienok uvedených v citovaných rozhodnutiach ústavného súdu však nemusí v konkrétnom prípade na rešpektovanie základného práva zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy (a tým aj základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy či čl. 36 ods. 1 listiny) postačovať. Ústavný súd to naznačil vo veci sp. zn. III. ÚS 212/2011, keď uviedol, že zákon o súdoch nevyklučuje prípady vykonania zmien v rozvrhu práce vydanom na príslušný kalendárny rok, avšak súčasne ustanovuje právny rámec tohto postupu. V nadväznosti na to ústavný súd v označenej veci zaujal názor, že zákon o súdoch nepočíta so zmenou rozvrhu práce súdu z iných dôvodov ako tých, ktoré sú uvedené v zákone, a že ústavnej zásade neodňateľnosti zákonného sudcu vyplývajúcej zo základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nezodpovedá prípad, ak zákonní sudcovia senátu, ktorému bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie, boli zmenení bez splnenia zákonných predpokladov na vykonanie takýchto zmien neskoršie vydaným rozvrhom práce ako riadiacim aktom predsedu súdu (prípadne jeho zmenami a doplneniami).

4.3 V tu posudzovanej veci nejde o prípad zmeny rozvrhu práce, ktorá by sa týkala vecí už pridelených senátu najvyššieho súdu. Zmyslom úvah ústavného súdu prezentovaných vo veci sp. zn. III. ÚS 212/2011 však bolo vylúčiť svojvoľný a účelový výber sudcov prostredníctvom zmien rozvrhu práce. Zákon o súdoch v § 51 ods. 1 takto formulovanú snahu pomáha naplňať aj prostredníctvom pridelovania vecí určených podľa predmetu konania náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky. Zároveň však zákon o súdoch reguluje aj výnimky z požiadavky náhodného pridelovania vecí. Vo všeobecnosti možno uzavrieť, že zmena rozvrhu práce eliminujúca náhodné pridelovanie vecí určených podľa predmetu konania a súčasne nespádajúca pod žiadnu z výnimiek zakotvených zákonom môže mať dopad na základné právo účastníka konania nebyť odňatý zákonnému sudcovi a aj na jeho základné právo na nestranný súd.

Podľa § 51 ods. 2 zákona o súdoch podmienka náhodného výberu podľa odseku 1 je splnená vtedy, ak sa má vec prideliť jednému z aspoň dvoch senátov, samosudcov alebo súdnych úradníkov.

Podľa § 51 ods. 3 zákona o súdoch ak nie je možné prideliť vec náhodným výberom a ide o potrebu pridelenia vecí na rozhodnutie bez zbytočného odkladu v prípadoch rozhodovania o ustanovení obhajcu, o príkaze na zatknutie, o väzbe, o príkaze na domovú prehliadku, o príkaze na odpočúvanie a záznam telekomunikačných činností, o príkaze na vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo iných záznamov, o príkaze na vyšetrovanie duševného stavu, o súhlase na použitie informačno-technických prostriedkov, o predbežnom opatrení podľa osobitného zákona a v ďalších prípadoch ustanovených osobitným zákonom, veci sa pridelujú v súlade s rozvrhom práce spôsobom určeným v rozvrhu práce tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.

Ústavný súd sa stotožňuje s rozdelením okruhu vecí podľa § 51 ods. 3 zákona o súdoch predsedom najvyššieho súdu do troch skupín na báze ich obsahovej príbuznosti (zabezpečovacie prostriedky v trestnom konaní, dočasná úprava právnych pomerov v občianskom súdnom konaní a ďalšie bližšie nešpecifikované prípady podľa osobitných predpisov). Rovnako treba súhlasiť s tým, že posudzovaný prípad nespadá do žiadnej z prvých dvoch skupín. Chápanie tretej skupiny výnimiek tak, ako ho prezentoval predseda najvyššieho súdu (*„zákonodarca... výslovne ponechal... predsedovi súdu, aby operatívne v prípade potreby, pridelil určité veci odchylným spôsobom, ako náhodným výberom“*), je však prinajmenšom svojrázne. Zákon o súdoch totiž výslovne hovorí o „ďalších prípadoch ustanovených osobitným zákonom“, teda nie predsedom súdu, a okrem toho, aj v takýchto prípadoch sa veci pridelujú spôsobom určeným v rozvrhu práce tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí. Predseda najvyššieho súdu ako orgán riadenia najvyššieho súdu však zmenou rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 č. Spr 101/2010-10, Spr 1321/2009 z 30. júna 2010 priamo určil sudcov (členov uvedeného senátu), ktorí budú v ďalšom období rozhodovať celú agendu registra „Nc“. O vylúčení ovplyvňovania pridelenia vecí registra „Nc“ tak, ako to aj v prípade zákonných výnimiek požaduje § 51 ods. 3 zákona o súdoch, možno v danom prípade len ťažko hovoriť.

4.4 Ústavný súd však už vo svojom náleze vo veci sp. zn. III. ÚS 390/2010 zreteľne naznačil, že jeho úlohou v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy primárne nie je ústavno-súdny prieskum opatrení predsedov súdov, ktorými dochádza k zmenám v rozvrhoch práce. Je ním iba ústavne významná miera dopadu takýchto zmien na základné práva a slobody

účastníkov súdnych konaní, pretože výlučnou kompetenciou ústavného súdu v konaní o tzv. individuálnych ústavných sťažnostiach je ochrana základných práv alebo slobôd fyzických osôb a právnických osôb alebo ich ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy.

V ďalšom kroku tak bolo potrebné zamerať pozornosť na zistenie, či sťažovateľkami kritizovaná zmena rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 mala ústavne neakceptovateľný dopad na ich základné právo na nestranný súd a na ich právo na prejednanie veci nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

V už spomínanom náleze vo veci sp. zn. III. ÚS 390/2010 ústavný súd pri preskúvaní tam namietanej zmeny rozvrhu práce najvyššieho súdu zaujal postoj, podľa ktorého až po rozhodnutí vo veci samej možno jednoznačne definovať, či konanie najvyššieho súdu bolo zaťažené vadou významnou z hľadiska základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, pretože až vtedy sa stáva nespochybniteľným a definitívnym zodpovedanie otázky, či meritórne rozhodnutie ovplyvňujúce hmotno-právne postavenie jeho účastníkov bolo výsledkom konania a rozhodovania sudcu (alebo sudcov ako členov senátu) ustanoveného pre rozhodnutie prípadným nezákonným opatrením predsedu najvyššieho súdu o zmene rozvrhu práce, a v akej miere sa prípadne taký sudca na konaní a rozhodovaní veci podieľal. Tento postoj potom ústavný súd potvrdil vo veci sp. zn. III. ÚS 212/2011, keď vyslovil, že rozhodnutím najvyššieho súdu schváleným v senáte, ktorého zloženie sa už po pridelení veci nezákonnou zmenou rozvrhu práce vykonanou menilo, došlo k porušeniu základného práva zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy i čl. 38 ods. 1 listiny.

Použijúc načrtnutý model chápania podstaty vzťahu medzi zmenami rozvrhu práce najvyššieho súdu a základnými právami účastníkov konania na tu prerokovaný prípad by sa na prvý pohľad mohol javiť ako akceptovateľný záver, že senát „I C“ najvyššieho súdu, ktorému bol súdny spis z krajského súdu postúpený bez uplatnenia požiadavky náhodného pridelenia, o námietkach zaujatosti rozhodol, a teda kritizovaná zmena rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 mala dopad na rozhodnutie najvyššieho súdu z 27. septembra

2010, čím by azda malo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľiek zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy, a tým aj ich základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy.

Zásadný, a z hľadiska výsledku ústavno-súdneho prieskumu i relevantný rozdiel medzi prípadom preskúvaným v konaní sp. zn. III. ÚS 212/2011 a tu prerokúvanou sťažnosťou však tkvie v predmete konania a rozhodovania pred najvyšším súdom. Kým vo veci sp. zn. III. ÚS 212/2011 najvyšší súd meritórne rozhodoval o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky, v prípade sťažovateľiek išlo o posudzovanie predloženej námietky zaujatosti i zaujatosti vyslovenej samotnými sudcami krajského súdu.

Už pri posudzovaní prvej sťažnostnej námietky ústavný súd uviedol, že „vecou“, o ktorej sa v prípade sťažovateľiek rozhodovalo, bol spor o ochranu osobnosti, a to tak na prvom stupni, ako aj v druhej inštancii. Rozhodovanie o námietke zaujatosti najvyšším súdom teda v žiadnom prípade nemožno považovať za rozhodovanie o merite kauzy sťažovateľiek. Najvyšší súd nemal právomoc žiadnym spôsobom zaujímať právne záväzný postoj k prípadnému porušeniu ich práva na ochranu osobnosti. Jeho výlučnou úlohou bolo posúdiť námietku zaujatosti.

Navyše, ústavný súd si po dôkladnom preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu dovoľuje konštatovať, že hoci sťažnosťou napadnutý procesný úkon najvyššieho súdu má všetky formálne i obsahové náležitosti súdneho rozhodnutia, v hĺbke svojej podstaty ho za pravé rozhodnutie považovať nemožno. Viackrát bolo opakované, že výrok uznesenia znie: „*Spis Okresného súdu Martin sp. zn. 14C 161/2003 sa postupuje na rozhodnutie o odvolaniach Krajskému súdu v Bratislave.*“ Najvyšší súd teda neprikázal vec Krajskému súdu v Bratislave tak, ako mu to umožňuje § 12 OSP, ba nijak nerozhodol ani o námietke zaujatosti sudcov krajského súdu. Podoba výroku napadnutého uznesenia najvyššieho súdu potom zodpovedá jeho odôvodneniu, podľa ktorého miestna príslušnosť Krajského súdu v Bratislave ako súdu odvolacieho ustálená v skoršom delegačnom uznesení z 26. júla 2005 sa uplatní aj na ďalšie prípadné odvolania. Preto logicky nebolo možné očakávať záväzné vysporiadanie sa s námietkami zaujatosti sudcov krajského súdu.

Najvyšší súd uznesením rozhodol o postúpení veci, čo sa v občianskom súdnom konaní vo väčšine prípadov ani nerealizuje formalizovaným rozhodnutím, ale jednoduchým administratívnym odoslaním konkrétneho súdneho spisu so sprievodným listom (napríklad § 104a, § 105 OSP). V materiálnej perspektíve treba podľa názoru ústavného súdu hodnotiť aj napadnuté uznesenie najvyššieho súdu skôr ako procesný postup najvyššieho súdu, než ako rozhodnutie. Formálne vydanie rozhodnutia najvyšším súdom je pochopiteľné z dôvodov nejasností, ktoré medzi jednotlivými článkami vo vnútri súdnej sústavy (okresný súd, krajský súd, Krajský súd v Bratislave i najvyšší súd) zjavne vznikli v procese ustaľovania súdu príslušného o odvolaniach účastníkov konania rozhodnúť (pochybnosti dokazuje chronológia popísaná v bode II tejto časti odôvodnenia). Svojou povahou je však uznesenie najvyššieho súdu o postúpení spisu atypickým (nie však nedovoleným) procesným úkonom, pretože nevyvolalo novú procesno-právnu situáciu v konaní, ktorého predmetom je spor o ochranu osobnosti.

Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že ak v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy dospeje k záveru o existencii procesnej vady v namietanom postupe alebo v rozhodnutí, musí následne skúmať intenzitu zásahu vyvolaného takýmto pochybením do základných práv sťažovateľa (napr. III. ÚS 239/08, III. ÚS 296/2011). V rovine základného práva na nestranný súd i základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi sa myšlienka intenzity zásahu do týchto základných práv prejavuje aj v ustálenom názore, podľa ktorého právo na zákonného sudcu v zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy, resp. čl. 38 ods. 1 listiny je potrebné vykladať a uplatňovať aj v kontexte ďalších aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 dohovoru. Najmä je potrebné dbať o to, aby aj v týchto prípadoch bol postup všeobecného súdu v súlade so základným právom na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy (čl. 38 ods. 2 listiny), resp. v primeranej lehote v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 225/03).

Vo veci sťažovateľiek je podľa názoru ústavného súdu intenzita zásahu do ich základného práva na nestranný súd vyvolaného zmenou rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 z 30. júna 2010 výrazne determinovaná už analyzovanou materiálnou podstatou napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. Ním najvyšší súd nerozhodoval o námietke

zaujatosti sudcov krajského súdu ani neprikazoval nanovo vec inému miestne príslušnému odvolaciemu súdu podľa § 12 OSP, iba postúpil spis prvostupňového súdu na rozhodnutie o odvolaniach už skôr právoplatne ustálenému miestne príslušnému odvolaciemu súdu. Rešpektoval pritom aj potrebu urýchleného rozhodnutia o odvolaniach účastníkov konania o ochrane osobnosti odvolacím súdom, keď do 10 dní od nápadu spisu rozhodol o jeho postúpení Krajskému súdu v Bratislave. Okrem toho, najvyšší súd svojím napadnutým uznesením nijako neznemožnil sťažovateľkám pro futuro využiť v ich kauze právne prostriedky, ktoré im zákon na ochranu ich základného práva na nestranný súd poskytuje (predovšetkým námietky zaujatosti sudcov Krajského súdu v Bratislave).

Za daných okolností dospel ústavný súd k záveru, že napriek pochybnostiam o legalite zmeny rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2010 z 30. júna 2010 vykonanej s účinnosťou od 1. júla 2010 intenzita dopadu tejto zmeny na základné právo sťažovateľiek na nestranný súd zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy i čl. 36 ods. 1 listiny nedosiahla mieru odôvodňujúcu konštatovať porušenie týchto ich základných práv. Preto rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. augusta 2012